

Meg kell találni magadban az istenit

Beszélgetés Halassy Csilla szobrászművésszel

A Hevesen élő Halassy Csilla köztéri munkái Frankfurtól Aszófön át Gyergyószentmiklósig megtalálhatóak, ahogy kiállításai is a balatonfüredi Vaszary Villától a Vajdahunyad váráig voltak látogathatóak. A szobrászművészt Bak Bita és Oláh Mátyás László kérdezte a munkáiról: készülésük körülményeiről és motívumaikról, amelyeket gyakran a magyar népköltészetből, valamint az ősi hitvilágunkból kölcsönöz és formál sajátjává.

O. M. L.: – *Idén ötven éve hunyt el Hamvas Béla, aki meghatározó szellemi hatást gyakorolt rád. Mikor találkoztál először a műveivel?*

– Él egy erős kép bennem: amikor másodjára felvételiztem a Képzőművészeti Főiskolára – ez '99-ben lehetett –, és az Epreskertben, a Kálvária dombon ülök, olvasom a *Karnevált*. Ez volt az első találkozásom Hamvassal, örületesen jó kedvem lett tőle, az a humor, az a fantasztikus derű, ami sugárzott belőle, teljesen magával ragadott. Nyilván nem értettem a negyedét se a könyvnek, de ez a fajta hangütés, beszédmód, amit nálam okosabb filozófusok, irodalomtörténészek beavató regénynek mondanak, magával ragadott. Ez egy hét fejezetből álló könyv, ami többek között az alkímián is alapszik, tulajdonképpen az összes élet- és sorskérdés benne van. Nagyon megérintett, még úgy is, hogy ezeket a szimbólumrendszereket, és ezt a nagyon mély tudást nem birtokoltam. Ha Hamvast olvasunk, akkor mellettünk kéne, kellene, legyen nyolc-tíz szótár és lexikon. Nagy szerencsém volt, hogy hamar kezdtem őt olvasni, bár már sokszor úgy érzem, hogy ugyanakkor korán kaptam meg őt. Nem volt semmi élettapasztalatom, s úgy érzem idejeko-

rán leállította bennem a fiatalkor lendületes szabadságát, amikor mindent ki szabad próbálni. Ma már egészen másképp értelmezem Hamvas gondolatait. A *Scientia Sacra* az a könyv, amelyet gyakorta előveszek. Hamvas nem kevesebbet állít, mint azt, hogy meg kell találni magadban az istenit. En ezt kezdtem el keresni, és emiatt a művészetet nem görbe tükörként használom, hanem egyfajta önismereti előrehaladásként. A problémákat nem a művészetre tesztálok.

B. R.: – *Beszéljünk a munkáidról. Kezdjük a Habsburg Mária portréjával.*

– Habsburg Mária II. Lajos felesége volt. Egy kötelező házasságból nagy szerelem lett, és amikor a király meghalt húszévesen, Mária örökké özvegy maradt, soha többé nem ment férjhez, élete végéig gyászolta fiatalon elhunyt férjét. Élettörténete, hiteles személyisége indított arra, hogy megmintázzam portréját, felkutassak róla minden fellelhető anyagot, majd ezért lett diplomamunkám az ő egész alakos szobra.

O. M. L.: – *A következő jelentős felkérésed a Madaras kapu.*

– Manninger Mária kért fel erre a munkára engem, Igaz Anikót és Kő Pál-osztályos szobrászokat, valamint a szobrászrestaurátort, Bodor Istvánt. A Pszichiátriai Intézet

gyermekosztálya annyira kopár volt, hogy tenni kellett valamit, hogy képzőművészeti munkákkal javítsuk a gyerekek környezetét. Az én feladatomban egy ajtóbéllet megalkotása volt keleties motívumokkal. A Kelet-szeretet jegyében kissé a kínai művészet hangvételére utaló alkotást készítettem. Anikó és István életfa-motívumot, illetve a honfoglalás kori mítoszok jeleneteit idézték munkáikban. Erős élmény volt mindannyiunknak, amikor a helyszínen kellett felrakni, rögzíteni a festett domborműveket: egy hétig dolgoztunk reggeltől estig a gyermekpszichiátrián, és nagyon szívszorító dolgokat tapasztaltunk. Talán az volt a legdöbbenetesebb, hogy ezeknél a gyerekeknél nem működtek a gátak. Ha nem voltál szimpatikus, akkor beléd rúgtak. Ha szeretlek, öllelek; ha utállak, ütlek. A terápia után kicsit jobb mentális állapotban adják vissza a gyerekeket a szüleikhez, aztán később újra visszakapják őket, mert a szociális környezet váltja ki a mentális problémákat. Mondták, hogy hiába hozzák ki a gödörből a gyerekeket, mert sokszor inkább a szülőket kéne kezelni. Például ették a maltert. Nagyon nehezen tudtuk őket távol tartani a vödörtől. Egy

másik ijesztő eset az volt, amikor megállt mellettünk egy gyermek, és elkezdett számolni. Egyre gyorsabban, egyre hangosabban számolt, és nem hagyta abba. Volt egy kislány, akinek meghalt az édesapja, és már két éve nem szólalt meg, csak ült az ablakban. Horrorisztikus és szürreális élmény volt. Kaptunk visszajelzést, tetszett a gyerekeknek, ami náluk azt jelentette, hogy nem kaparászták, nem rongálták meg, nem dobálták, hanem szerették a domborműveket. A megalkotásuk számomra nagyon szép időszak volt. Kecskeméten, Probstner János kerámia stúdiójában készültek a munkák, ami akkoriban az ország egyik legfelszereltebb műhelye volt. Minden műteremházhoz külön szoba és konyha tartozott. A munkát sem úgy készítettük, hogy megmintáztuk a domborművet, és amikor megszikkadt, megfordítottuk, aztán hátulról kiüregeltük, hanem pont fordítva. Agyagból készítettünk egy rácsot, és utána erre helyeztük az agyaglapokat. A műhelyben volt egy prés gép, ami agyaglapokat préselt, és ezeket építettük a rácsszerkezetre. Ezekre mintáztunk. Megterveztük, hol kellene vágások, hogy beférjen a kemencébe, és azt is mindig ki kellett számolni, hogy mennyit zsugorodik az agyag száradás közben, és mennyit égetésnél, hogy végül pontosan passzoljon. Sokat tanultunk ennek a profi kerámia stúdióknak a környezetében. Közélebb kerültünk a professzionális kerámiaművészet világához.

O. M. L.: – *Szintén Hevesen áll az egykori Kempelen Farkas Általános Iskola elé megrendelt kőszobrod.*

– Egy viszonylag hosszabb szöveget írtam a posztamensre, amit

egybekomponáltam a portréval. Hajlamosak az emberek elmenni egy köztéri plasztika mellett, és talán nem is tudják, hogy az ábrázolt személy ki volt. Sőt, a tanulók is képesek úgy elvégezni az iskolát, hogy a névadóról szinte semmit nem tudnak. A plasztika hátoldaláról ugyan nincs fotó, de a posztamensbe egy hátul összekulcsolt kézfejet faragtam, ami a gondolkodva sétálásra utal. Én nagyon szeretem azokat a megoldásokat, amikor a posztamens is részét képezi a szobornak.

B. R.: – *Mennyi idő volt elkészíteni ezt a szobrot?*

– Úgy négy-öt hónapig tartott. A portré mérete az életnagyságnál kicsit nagyobb; ez egy 230 cm magasságú plasztika. Sajnos van egy szomorú aspektusa, aktualitása is ennek a plasztikának: letörték az orrát, és ezért restaurálásra szorult.

O. M. L.: – *A következő munkád címe a Tiszai halász Kiskörén.*

– Ez volt az első olyan köztéri szobrom, ahol nem volt megkötte a kezem. Annyi volt a megrendelő kérése, hogy a plasztika témájában és hangulatában kapcsolódjon a városhoz. Kiskörén hagyományosan halászzattal foglalkoznak, ezért gondoltam, hogy emblematikus karakterként elkészítem a tiszai halász szobrát, ami egy 2,4 méter magas mészki plasztika a csónakos bronz figurájával. A mészki oszlop a víz, alul üledékek vannak – egy igazi kis fosszília is van benne –, feljebb vízi növények, halak. A hangvételt és a koncepciót a japán fametszetek inspirálták. Talán úgy lehetne ezt megfogalmazni, hogy a természet a nagy, és te vagy a kicsi. „...Habár fölül a gálya, / S alul a víznek árja, / Azért a víz az úr!” Bár egy

település központjába került, mégsem az embert akartam hangsúlyozni, hanem a Tiszát, a vizet. A mészki kőoszlop áttört struktúráinak inkább kompozíciós szerepük van. Kicsit félttem tőle, hogy mit fognak szólni a helyiek, de elfogadták.

O. M. L.: – *Mi vezetett a Turul szobor megalkotásához?*

– Magyarországon a legtöbb turul-ábrázolás vagy keselyű volt, vagy sas; és ebben nőttünk fel. Az utóbbi időben hál'istennek kiderült, hogy a turul sólyom, kerecsensólyom. A mi szent madarunk nem sas, nem keselyű, hanem sólyom. Ezt kezdtem el mintázni. Ez egy nagyobb méretű szobor. A szárnyai védő szimbólumok. Napmotívum van a mellére vésvé, a szeme pedig sólyomszem féldrágakő. Ez a kő adott neki tekintetet.

B. R.: – *A szobrászat kemény fizikai munka. Hogyan bírod nőként ezt a megterhelést?*

– Eleve fiúsabb voltam a többi lánynál, fiúbarátok vetek körül, fiús dolgokat játszottam. Az, hogy szobrász lettem, egy gimnáziumi órai helyettesítésnek köszönhető: Szotyory László festőművész tanárunkat Árkosi-Nagy Judit szobrászművész helyettesítette két hónapig. Összebarátkoztunk, és levitt a műtermébe, mert érezte, hogy efelé hajlok. Az nagyon jó a szobrászatban, hogy közösségi élmény. Míg egy festő egyedül is elboldogul, egy szobrász sokszor nem, segíteni kell arrébb rakni a nagyobb súlyokat. Tehát mi, szobrászok közösségre nyitottabb emberek lettünk emiatt. Hihetetlen munkabarátóságok, együttélések vannak azóta is. Vannak, akik öten-hatan alkotnak egy közösségben, egymás munkáját segítik, és ez egy nagyon klassz dolog. Ugyanakkor,

Kempelen Farkas (Heves, 1999)

amikor mintázok, az egy meditatív állapotot, amely ugyanolyan fontos, mint maga az elkészült alkotás.

B. R.: – *Most milyen terveid vannak?*

– Egy nagyon nehéz felkérést kaptam a hevesi református közösségtől, a meg nem született gyermekek sírjára. Sokáig gondolkodtam a terven, s a népköltészet segített. Van egy népdal: „Édesanyám rózsafája engem nyílt utoljára. Bár soha se nyílt volna, maradtam volna bimbóba”. És úgy éreztem, hogy egy olyan dolgot kell, felmutassak, ami nem konkrét, de oda ülhet az az anya, aki valamilyen módon elveszítette, vagy halva szülte, vagy meg sem szülte a gyermekét – egy rózsabimbót

fogok mintázni, ami soha nem nyílik ki. Vannak olyan feladatok, amelyek hűsbavágóak, s visszavisszatérve utunkba kerülnek.

O. M. L.: – *A Turul-legenda, a Csodaszarvas-mítosz ősi minták, de olyan távoliak, hogy ma már – mivel megszakadtak ezek a spirituális hagyományok – nemigen tudjuk beilleszteni a hétköznapi életünkbe, nincsenek hozzájuk kapcsolódó ünnepeink. Hogyan viszonyulsz ehhez a problémához?*

– Nekem az tetszik, amit Kaszai Lajos mond: „Nem az ősoket kell követni, hanem amit az ősök követtek.” És így már ez más jelent. Számomra az anyává válás volt az, amikor rájöttem, hogy nőként nekem ez egy misztérium, amit meg kell élnem, amit meg tudok élni, s amiért nem kell úgymond küzdenem. Ez adatott nekem, én itt a földön megkaptam azt az ajándékot, hogy egy ilyen misztériumban részt vehessek. Az is fontos számomra, hogy vidéken élek, egy másfajta minőségben, kertkapcsolattal, rögtön ég alatt vagyok, és amikor egy magot elültetek, az orrom előtt nő hatalmas fává. Az én életemnek a család összetartásáról kell szólnia. Családban lenni nekem nagyon fontos. Azt akarom ezzel mondani, hogy a karriernél sokkal fontosabb volt a családom, és azt hiszem, hogy jól döntöttem. Nem érzem, hogy lemaradtam volna bármiről.

O. M. L.: – *Beszélgj Szabolcs vezér című munkádról, amely Pusztaszabolcsra került felállításra!*

– Nehéz feladat volt. Nem találták meg a sírját, nem tudjuk, milyen lehetett. Korabeli portré sincs róla. Mesteremtől és férjemtől, Kő Páltól tanultam – és ez számomra

is járható út –, hogy ilyen esetekben keresni kell egy olyan embert, akiről el tudom képzelni, hogy ugyanazokat a dolgokat meg tudná cselekedni. Szabolcs jó hadvezér volt, jó szervező, keménykötésű katona, tehát hasonló modellt kellett keresnem. A modell egy barátunk lett, aki lovas ember, kökemény, és visz a hátán egy hatalmas vállalkozást. Egy autentikus arc kellett, egy mai karakter, aki megmutathat valamit a jelenből és a múltból.

O. M. L.: – *Beszélgjünk a 2017-es '56-os emlékművedről!*

– Ez a legutolsó munkám, tavaly avattuk tavasszal. Eger alatt, Andornaktályán van. A település egy díszkút tervét kérte tőlem. Az angyal-karaktert Márai angyala ihlette. Egy picike, ötven centis angyal, egy intim térben.

O. M. L.: – *Azért mégiscsak van abban ellentmondás, hogy ünnepelejük '56 hőseit, de nem nagyon csinálnánk utánuk. Mai szemmel irracionálisnak tűnik fegyveres felkelést folytatni a kor egyik nagyhatalma ellen.*

– Nem tudjuk, hogy milyen hangulat volt akkor. Nemrég néztem a *Tóték* főpróbáját az egri színházban. Tótnak egyszer csak elfogyott a türekezősége, és az őrnagy urat háromba vágta. Ez egy spontán dolog volt. Az embereknek van nemzeti büszkeségük, ami teljesen természetes és jogos érzés, a szovjet megszállás pedig egy borzalmas, megalázó helyzet volt. És nyilván ekkor lett elég, ezt a terhet nem lehetett tovább cipelni. Ez a kis országok drámája, hogy a birodalmak fenyegetése, elnyomása mindig ott lebeg körülöttük.

Bak Rita, Oláh Mátyás László